

Wendel Avisan

WENDELAS VÄNNER

NR 45 JANUARI 2011

NOMINERA TILL WENDELAPRISET
FÖRFATTARTRÄFF MED BIRGITTA BOUCHT OM ÅLD RANDE
KENT MALTES SALONG
RELEASE FÖR BOK OM ANDERS LINDBERG
ETT MIDSOMMARBREV FRÅN SIGNE HEBBE 1901
RAPPORT FRÅN BLOGGOSFÄREN
FÖRFATTARTRÄFF MED ANNELI JORDAHL
CHRISTINA JUTTERSTRÖMS MEMOARER

INNEHÅLL

Nominera till Wendelapriset.....	3
Ny bok om Anders Lindeberg.....	4
Emilie Flygare-Carlén och Anders Lindeberg.....	6
Ett midsommarbrev från Gränna <i>av Signe Hebbe/Inga Lewenhaupt</i>	7
Tre års Wendelapristagare.....	8
Rapport från bloggsofären <i>av Ami Lönnroth</i>	9
I Kent Maltes salong lär stugan bli trång <i>av Ami Lönnroth</i>	10
Christina Jutterströms memoarer <i>Recension av Sven Erik Rönnby</i>	12
Roligt och klokt om åldrande <i>av Ami Lönnroth</i>	14

Här kommer en påminnelse om sommar, sol, sommarteater, lustfyllt arbete i biljettkassan mm vid Wendelas Hus sommaren 2010. På bilden Eva Comicaner från Berit Carlbergs Teaterförening samt Maud Fischer och Kerstin Holmerin från Wendelas Vänner. Eva drar varje sommar ett stort lass för Berit Carlberg och hennes ensemble.

Maud och Kerstin (70 resp 80+) tillhör föreningens allra främsta glädjespridare och arbetsmyror. *Varje ny morgon allt gladare* tycks gälla för alla tre, för att nu citera Birgitta Ulfsson på sidan 14. Kerstin (bild sid 1) passerar inom kort halva 80-talsdecenniet och fortsätter så länge hon kan stå på benen. Blommor och presenter avstår hon med glädje från på födelsedagen i april men gärna en slant till för-

eningens trädgård eller bokcirkel, som ligger henne varmt om hjärtat. På föreningens och egna vägnar hoppas jag på många ytterligare år tillsammans.

*Per Eric Mattsson
ordf. i Wendelas Vänner*

WENDELAS VÄNNER

UR STADGARNÄ

Wendelas Vänner är en ideell, politiskt obunden förening med syfte att rädda och bevara Wendela Hebbes Hus från Snäckviken i Södertälje och att sprida kännedom om författaren och journalisten Wendela Hebbe och operasångerskan Signe Hebbe och deras pionjärgärningar i svenskt kulturliv.

MEDLEMSKAP

Årsbetalande medlem kr 150:-
Familemedlem, samma adress kr 50:-
Ständig medlem kr 1.800:-

POSTGIRO	PLUSGIRO
985920-8	36208-79

STYRELSE

Ordförande
Per Eric Mattsson, 08-550305 84
Vice ordförande
Signe Andersson, 08-550139 87
Övriga
Karin Bergstedt, 08-55060974
Maud Fischer, 08-55013462
Helena von Hofsten, 08-55049346
Annika Hultdt, 08-55049177
Nils Linder, 08-55037706
Ami Lönnroth, 08-550305 84
Anna-Britt Piuva, 08-55170860
Eva Rehme, 08-55010140
Karla Sand 08-55044859
Hedersordförande
Inga Lewenhaupt, 08-20 15 07

WENDELAVISAN

Per Eric Mattsson
per.eric@bibliobi.com
Sven Erik Rönnby, 08-55016478
ronnby.s@telia.com

HEMSIDA

<http://wendelasvanner.se>
E-MAIL
info@wendelasvanner.se

WENDELA HEBBES HUS

Vettersgatan 4
15171 Södertälje

Wendelas Hus Restaurang AB
08-55086675
bankgiro 614-1220
info@wendelashus.se

Butiken och bokcirkeln
Kerstin Holmerin, 0855037072

Nominera till

Wendelapriset

Bästa socialreportaget i svensk press

Du har tiden fram till den 28 februari 2011 att nominera goda socialreportage under 2010. Reportaget måste ha publicerats på svenska antingen i bokform eller i tryckt press. Prissumman är på 50.000 kronor kan ges antingen i sin helhet eller delas mellan två eller fler pristagare. **Alla har rätt att nominera utom skribenterna själva.**

Nomineringar med motivering och bifogad kopia på reportaget skickas till Wendelas Vänner, att.: Ami Lönnroth, Badhusgatan 8, 151 73 Södertälje eller med bifogad fil till föreningens mejladress info@wendelasvanner.se. Ami svarar gärna på frågor (tel 08-55030584 eller ami@bibliobi.com).

På hemsidan www.wendelasvanner.se finns mycket mer att läsa om Wendelapriset.

Wendela
fonden

Plusgiro 985920-8
(Wendelas Vänner)

// Det känns jätteroligt. För mig är Wendelapriset det finaste i Sverige, just för att det sätter fokus på sociala reportage, de som jag tycker att det är viktigast att skriva.

KATJA WAGNER, SOM SKRIVIT BOKEN ALEXANDRAMANNEN

Är socialreportaget ett passerat kapitel i svensk press eller förekommer det men i andra former? Så frågade vi oss i Wendelas Vänner för några år sedan. Det var ju Wendela Hebbe som introducerade socialreportaget i Aftonbladet i mitten på 1800-talet. Vi bestämde oss för att fira Wendelas 200-årsdag genom att instifta ett journalistpris och etablera en särskild fond, Wendelafonden, för att möjliggöra priset. Gensvaret har varit stort och många nomineringar har kommit in varje år. Pristagarna kan du läsa om på sidan 8.

I år delar vi ut priset för fjärde gången. Det kommer att ske söndagen den 4 september i Wendela Hebbes Hus i Södertälje i samband med ett miniseminarium med pristagarna.

Juryen består av Ami Lönnroth (sammankallande), Mattias Göransson, Sven Erik Rönnby, Margareta Stål och Kerstin Vinterhed.

*Vi hava idag
den 13 mars*

*9 dag är ett fjärdedels sekel
förflutet, sedan en svensk kon-
ung störtades från sin tron för
det han illa vårdat sitt lands
intressen.*

Ami Lönnroth & Per Eric Mattsson

ANDERS
LINDBERG

Mannen som höll på att mista
huvudet för sin kärlek till teatern

Dessa båda meningar ansågs som de allra mest komprometterande för Anders Lindberg när han 1834 dömdes till döden för majestätsbrott. Kunde man avsätta Gustav IV Adolf 1809 så varför inte också Karl XIV Johan 1834. Så tänkte man.

Välkommen på
release för Anders
Lindebergboken

*söndagen
den 13 mars
kl 15*

Mannen som höll på att mista huvudet för sin kärlek till teatern.

Ur förordet till biografen om Anders Lindeberg

AV AMI LÖNNROTH OCH PER ERIC MATSSON

Hans stora idé var att få driva en i verklig mening svensk teater och avskaffa det kungliga teatermonopolet. Han lyckades så småningom men dömdes till döden på vägen. Med bilan hängande över sig utvecklade han en sällsynt produktivitet. Efter märkliga turer, som inte saknar sina dramatiska poänger, undgick han schavotten

När Anders Lindeberg den 1 november 1842, åtta år efter dödsdomen, invigde sin Nya Teater med plats för över 800 personer blev det årets stora kulturbegivenhet i huvudstaden. Det blev, kanske för

första gången i huvudstadens teaterliv, en renodlad svensk föreställning med svensk pjäs, svensk regissör och svensk musik. Allt vad Sverige hade av notabiliteter fanns på plats utom kungahuset och Svenska Akademiens ledamöter.

Efter många turer blev Lindebergs teater *Kungliga Dramatiska Teatern*. Vid 50-årsjubileet i kunglig närvaro upplästes en prolog, vars första vers lød:

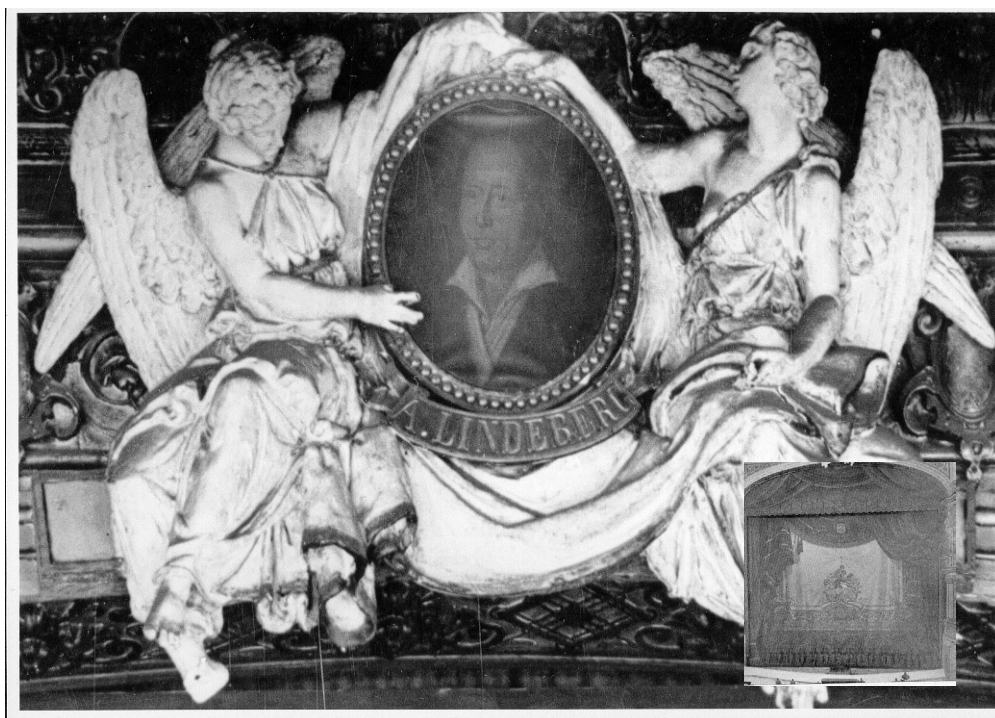
*Ett storverk var det dock som genomfördes
För femtio år se'n här utav en man,*

*Vars röst i tidens strider ofta hördes
Och som sitt drömda mål till slut
ock vann*

Anders Lindeberg var en mångsidig och oerhört produktiv man under första hälften av 1800-talet. Förutom teaterengagemanget var han publicist, tidningsägare, dramatiker och författare. I dag är han bortglömd även av en bildad allmänhet och i stort sett försvunnen ur vår litteraturhistoria, teaterhistoria, presshistoria och rättshistoria. På sin höjd är han ett pikant och ofta lite löjeväckande inslag i galleriet av 1800-talspersoner. Sanningen är nog närmast att han är ett offer för den kategorisering, som kännetecknar så mycket av vår humanistiska forskning.

När Lindeberg dog 1849 skrev Aftonbladet att vårt land sällan kunnat uppvisa "en karaktär av sådan ihärdighet i föresatser och deras utförande som hans". Sannolikt var det Aftonbladets grundare, den liberale Lars Johan Hierta, som skrev dessa rader. Lindeberg och Hierta var vänner och kolleger, ibland konkurrenter. Produktiviteten och mångsidigheten hade de gemensamt, i övrigt var de olika. De verkade under den period i vår presshistoria, som brukar kallas pressens slyngelålder. Av det etablerade samhället kallades de rabulister. Vägröjare är nog en bättre beteckning.

Majestätsförbrytaren Anders Lindebergs porträtt i olja hängde ovanför ridån till Kungliga Dramatiska Teaterns scen ända fram till 1908 då huset revs för att lämna plats åt Stockholms Enskilda Banks huvudkontor. Teatern flyttade till sin nuvarande plats vid Nybrokajen.

Emilie Flygare-Carlén

och Anders Lindeberg

Emilie Flygare-Carlén, född i Strömstad 1807, blev en av 1800-talets främsta och mest populära författare. Mest känd är hon för skärgårdsromanen *Rosen på Tistelön* från 1842 - en spänningsroman eller deckare i kvalitet klart överglänsande dagens prisade alster från samma landsända.

I *Minnen av svenskt författarliv 1840-1860* berättar hon under rubriken *Anders Lindeberg. Tre skiften av en mans levnad* om sina intryck av Lindeberg och ger också en biografisk skiss av honom. Emilie debuterade 1838 vid 31 års ålder med boken *Waldemar Klein*. I sina minnen berättar hon om sin vanda och sina tvivel inför debuten. I valet mellan Lars Hiertas Läsebibliothek och N. Thomsons kabinettsbibliotek hade hon valt att skicka sitt manuskript till Thomson därför att hon där hade sett små originalnoveller som hon kunde tävla med. Manuskriptet blev välkommet och på hösten 1838 skulle boken komma ut. Anders Lindeberg hade 1837 varit på en badresa till Strömstad, som året efter resulterat i boken *En badresa till Strömstad*.

Anders Lindeberg hade kvarlämnat ett mycket fördelaktigt minne i Strömstad och hans böcker lästes där flitigare än någonsin. Emilie fick som hon skriver "en ljus idé" och skickade manuset också till Lindeberg, som hon då inte kände mer än till namnet. Och Lindeberg recenserade, som den förste, Emilies bok och hoppades att boken inte skulle bli hennes sista. "Ja, där stod den verkligen, min första recension. Det är i höst fyrtio år sedan dess och därför inför jag här 1878 den kritik, varmed Lindeberg och Aftonbladet 1838 sände mig ut i världen."

Sedan dröjde det inte länge förrän Emilie fick ett elegant rosenrött brev från A. Lindeberg och därmed började en brevväxling och senare bekantskap, som varade ända till Lindebergs död. Det första mötet ägde rum några dagar efter det Emilie som änka flyttat till Stockholm och bodde hos sin förläggare Thomson, som inte hade mycket till övers för "Aftonbladsligan". Så här skriver hon:

Nu öppnades dörren från salen och in i förmaket trädde en person, som jag i min enfaldiga föreställning ändå hade svårt att tro vara Lindeberg, ty sanningen var, såsom någon sagt, att han hade det utseende som karaktiseras i det enda ordet osynlig.

*M*en detta var endast mitt första intryck. I det följande ögonblicket hade jag erfarit hela väldet av den osynlighet som gömmer en själ, vilken, för att röja sin kraft och sitt värde, icke har behov av en storartad staty att härbergiera dem. Huru ofta befinna sig ej själar av märkbart små dimensioner inlogerade i den ståtligaste yttre form; men det är stundom svårt att icke låta skalet, hurudant det än är, imponera på sig. Dock icke förgäves säger det gamla ordspråket: skenet bedrager!

*D*et var med en obeskrivligt godmodig och hjärtlig rörelse han trädde emot mig, bedjande mig vara välkommen till nya levnadsskiften under en ny horisont, och av hela den unga litterära falangen, jag sedan hos Dahlgren lärde känna, fanns ingen enda som på mig gjorde det intryck, som denne femtioårige allvarlige man med sin osynlighet. Jag glömde alla förmaningar, som jag erhållit, jag glömde både Thomson, Ar-

Emilie Flygare-Carlén vid 35 års ålder 1842. Efter en litografi av J. Cardon

widsson och kabinettsbibliotek, för att ensamt minnas, att jag här befann mig i närheten av den kraft, som troligen ännu skulle visa, att om den låtsades sova, så sov den dock aldrig riktigt. Medan den väntade på den lägliga stunden att fullt vakna, förrättade den alla slags tjänster i frihetens, råtttrådighetens och fosterlandskärlekens sak.

Anders Lindebergs stora dag den 1 november 1842 när Nya teatern invigdes bevistades naturligtvis av Emilie Flygare-Carlén och hennes man Johan Gabriel Carlén (Don Carlos). Den senare skrev en dikt som lästes vid hyllningarna efter föreställningen. Emilie skrev om begivenheten i sina ovan nämnda minnen av Lindeberg 1878. I Monica Laurizens gedigna biografi om Emilie Flygare-Carlén *En kvinnas röst* från 2007 finns många referenser till Anders Lindeberg.

Per Eric Mattsson

Ett midsommarbrev från Gränna 1901

Signe Hebbe skriver till en förtrogen vän

Signe Hebbe 60 år

Efter en lång undervisningsperiod i sitt hem "Himalaya" på Sturegatan passerade Signe Hebbe (då 63år) Gränna på väg ner till vännen Kristina Borg i Hälsingborg och slutligen till storasyster Fanny Vedel i Rosenvaenget i Danmark. Hon tillbringar sin ensamma midsommar, den andra utan Mamma Wendela, med att skriva ett brev till pianisten, musikkritikern och läraren Ernst Leatz, kallad "Masse" (53 år). Han blev under Signes senare levnad en förtrogen vän, som fick motta många brev. Nedanstående rader finns i en samling som ursprungligen fanns hos Ruth Hebbe-Hammarström i Jönköping och som sedan via hennes dotter Maud Enström i Djursholm kom till min kännedom.

Signe tyckte aldrig att hon kunde skriva, hon hade stort komplex i det avseendet både visavi sin mor och sin syster. Men visst svävar en poetisk anda även över dessa rader...

Inga Lewenhaupt
Grenna, Midsommarafton 1901

Käre Masse!

Som af öfverskriften ses dväljes jag f.n. i den lilla staden Grenna omtalad för sina tjugande omgifningar sqvaller samt delikata päron, hvaraf dock i år blir nichts i det glupska maskar afgnager löfven på alla fruktträden. Om jag egde Fannys gåfva att i skrift skildra mina intryck så skulle Masse nu få en lefvande målning af Wettern och dess omnejd, men som den som är mig förnekad så får Masse nöja sig med hvad mina ringa "Eoner" i så hänseende förmå presteras och får Masses fantasi fylla i bristerna. Naturen här, som i förstone förefaller vara vek, med sin saftiga grönska, bördiga klöfver

och åkerfält utöfvar småninom en säregen charm och är oaktadt sin blidhet och ondulerande linjer likväl förslagen à la Mozarts musik. Ingenting trågt eller kargt – hvarpå Stockholms omgifningar ofta bjuda.

Öfver Wettern och dess yppiga stränder hvilas, så att säga, ett jungfruligt Majestät, glittrande, ständigt vexlande yta, att få vända sig mot denna, med djupare grönska dekorerade fond, å hvars plateau man vet att vidderna åter vidtager. Skulle, som sagt, gerna vilja slå mej ned här och invänta befrielsen, men eget hushåll ville jag ha, ty skalet, sålänge det ännu är temligen matfriskt och helfärdigt! , har sina behof, som vilja tillfredsställas. Kärnan deremot bryr sig föga om båd' ögon- och magfägnad. Mot den bacill, som gnager hjerteroten och hvars namn är sorg, saknad, ånger, finns blott ett botemedel, som lyckligtvis ej sviker, - utan kommer infailliblement, ju förr, dess hellre! Hoppas allena på lifvet, måtte, så och jag! –

Hushållsskolan, der jag är inackorderad för 2½ kr. p. d. är omgifven af trädgårdar och vackert belägen nära Wettern. Rummen hvarifrån man har en förtjusande utsigt äro rymliga, ljusa, rena och lättmöblerade. Uppassningen ganska bra och värdinnan, fru Anna Erikson, vänlig, duglig och tillmötesgående. Men maten, ehuru omsorgsfullt lagad och riklig, öfverraskar, lärt konsten i kungens kök samt förestått hushållet många år hos Grefve Lewenhaupt på Beckershof /Katrineholm/, är enligt min smak, alltför tung-svensk, åtminstone för en mage som varit van vid fransk kokkonst. Kan ej vänja mig vid grönsaker tillredda med mjölk, kryddor och socker, svagt härdbrändt kaffe, medelmåttigt The och bröd hvarpå man sockrat. Skalet längtar derför mycket efter Thildas lätta kosthåll och gläder sig på förhand åt Kristinas och Fannys. Det bästa är att, f.n. inga stadigvarande gäster finnas i huset förutom undertecknad samt en hygglig, intelligent skolfröken från Visby, som på köpet är behaglig för ögat – litet à la Olga Fåhraeus i den ståtliga stilen.

Forts.nästa sida

Sednare på qvällen:

Nu reses Majstången uppe på åsen, musiken kallar ungdomen till dans, mellan träden skymta hvita, röda, blå klädningar, glada röster och skratt klinga hitneder. Framför mig ligger "Troll-sjön" i guld – och – silfverglans, ty solen har nyss gått ned och månen upp. Sitter och drömmer om tider som farit – då solen lyste för mig dygnet om – och som aldrig kommer åter här – männe der? Klänger mig fast vid hoppet för att kunna leva.

Kändes påkostande att lemna mitt – vårt – lilla hem och vår graf, som nu ståndar vackert grön med hvita penseer i midten. Satt ofta efter avslutadt dagsverk, derute lyssnande till fågelkonserten uppöfver mig i trädens gungande kronor. Naturen utgör för mig som förr svärmat så passionneradt därför, numera endast en ögonfägnad – hjärtat beröres ej deraf – utom möjligen af fågelsong, kanske emedan den glädde Mamma. Äfven sedan hennes skumma ögon ej mera kunde se de små bevingade musikanterna, som alltid varit hennes älsklingar och äfven mina. – Nej – nu går solen upp och jag i säng – därför: god natt!

Karikatyr av Signe Hebbe
Musikmuseets saml.

Tre års Wendelapristagare

Priset delades ut den 7 september i Aftonbladets lokaler i Globen av Aftonbladets kulturchef **Karin Magnusson**.

Pristagarna

Jörgen Huitfeldt, Thella Johnson och Ola Wong 35.000 kronor för bästa socialreportage i bok under 2006 och 2007 med boken "Sjukt billigt".

Angela Hanagarth vid Nerikes Allehanda 15.000 kronor för bästa socialreportage i tidning under 2006 och 2007 med städreportaget "Stressig jakt på skräp och SJ:s poäng".

Priset delades ut den 13 september i Wendela Hebbes Hus av juryns ordförande **Ami Lönnroth**.

Pristagarna

Katja Wagner 25.000 kronor för boken "Alexandramannen".

Elin Ekselius 25.000 kronor för "Ett hus-två världar" i tidskriften Re:public service.

Ingrid Carlberg tick hedersomnämmande för boken "Pillret".

Priset delades ut den 12 september i Wendela Hebbes Hus av journalistförbundets ordförande **Agneta Lindblom Hulthén**.

Pristagarna

Ann-Christine Kihl 40.000 kronor för i första hand reportaget "Vem skall rädda Sara?" i Vestmanlands Läns Tidning.

Rasmus Malm 10.000 kronor för reportaget "Containershopping" i tidningen Re:public service.

Pieter ten Hoopen och Urban Hamid tick hedersomnämmande för reportaget "Den sista protesten" i Re:public service.

Rapport från bloggofären

AV AMI LÖNNROTH

Vad är en blogg för något?

Den frågan ställer en del personer som lever sina liv utan datorer. Det finns sådana och det ska vi vara glada för – annars skulle vi inte minnas vilket innehållsrikt liv man kan leva även utan att någonsin vara online. En av dem som dock i högsta grad är online är Helena von Hofsten, medlem i Wendelas Vänners styrelse och både författare och förläggare. Hennes förlag, Tusculum, ligger rent geografiskt på landet i Enhörna vid Mälaren men i praktiken finns det

överallt där det finns en dator att logga in sig på. Helena har också en blogg. En blogg, för att nu återkomma till den inledande frågan är ett slags dagbok på nätet (internet) och ordet har kommit till genom en sammanskrivning och försvenskning av engelskans web log som blivit webblogg som blivit blogg. Ur det substantivet har också verbet blogga uppstått. Helena von Hofsten är en verkligt läsvärd bloggare som hjälper många av oss att hålla oss à jour med vad som händer i den litterära världen. Här är ett smakprov ur hennes blogg:

Litterära priser och sprängd ordning

07 januari 2011 av Helena von Hofsten

Jag läser Beate Grimsruds roman En dåre fri. På sidan 7, berättelsens första sida står: "Författeriet är inget yrke. Det är ett liv. Jag skrev i går. Jag skriver i dag. Jag kommer att göra det i morgon. Vandra i orden. Känna och njuta av meningar och sammanhang. Hämta det i mig själv och lämna det ifrån mig." Några sidor senare skriver Grimsrud: "Händelserna väntar på att få bli en berättelse."

Härom dagen skrev Lena Andersson i sin ledarkolumn i DN (ingen

artikel på nätet) om det kassa med litterära priser och topplistor – som om man kunde tävla i bokstäver, deras sammansättning, deras sammanhang – som om de var behängda med röda och blå band – elvamanalag, offside och serietabell. Lena Andersson skriver: "Konsterna är inte ordning. Konsterna är sprängd ordning." En dåre fri "tävlar" i Nordiska rådets litteraturpris. Augustipriset fick den dock inte vara med och "tävla" om. Grimsrud skriver vidare på sidan 48: 'Jag brukar säga att allt jag skrivit är

självupplevt, för jag har ju upplevt det när jag skrivit ner det med hela mitt känsloregister. Men att det skulle vara sant från början är fel. Minnena ligger inte kvar där man lämnade dem.'

Ja, så är det – konsten är sprängd ordning. Med eller utan litterära priser.

Helenas blogg hittar man på <http://helenavonhofsten.se> En del av sina tidigare blogginlägg publicerade hon i boken "Jorden snurrar bara framåt" (Tusculum, 2009). Så även personer utan datorer har en chans att ta del av hennes funderingar.

Helena von Hofsten på spaning mot bloggofären

PS

Även Wendelas Vänner har naturligtvis en blogg dock icke i Helenas klass. Den heter <http://wendelabloggen.blogspot.com/>. Där kan man t ex gå in på etiketten Mollies okända och hjälpa oss att lösa några tavelgåtor.

Red.

I Kent Maltes Salong lär stugan bli trång

AV AMI LÖNNROTH

I sex somrar har Kent Malte Malmström stått på sommarteaterscenen utanför Wendela Hebbes Hus och gjort det ena bejublade framträdandet efter det andra, förstås i regi av Berit Carlberg, Wendelateaterns mesta teaterdirektör/regissör/skådespelare. I två av uppsättningarna spelade han inte bara en utan tre roller – som i "Min syster och jag" (bilden ovan till vänster) där han växlade mellan att vara advokat, skokund och skotte. Som alla våra teaterbesökare minns, har Kent Malte också sjungit nyskrivna visor med Södertäljetema. Det alla kanske inte vet är att det är han som är visförfattaren.

13 februari

Den 13 februari ges en chans att lyssna till det bästa ur Kent Maltes Södertäljerepertoar vid vår årliga musikaliska salong till Signe Hebbes ära. En efterlängtat högtidsstund för alla våra teatervänner genom åren. "Jag är skotte och ingen Bernadotte" heter visan han diktade till "Min syster och jag", den första han medverkade i

på Wendelascenen. Året var 2003. Året därpå, 2004, spelades "Två man om en änka" (bilden här intill). Ur den sjunger han "Här jag är, militär" och från "Mr. Ernest" 2005 där han också hade tre roller – kyrkoherden och båda butlarna i huset - blir det "Lanes sång" till melodin "En doft ifrån den fina världen". 2006 var det dags för "Räddaren i nöden", i den föreställningen

sjöng han och medskådespelarna en hel del, bland annat den visa som han själv är upphov till, "Mal-las visa" framförd av Inger Nilsson. Den tänker han själv sjunga den här gången! 2007 hette föreställningen "Kvinnans list". Kanske minns

några hans visa på melodin "Fröken Chic" och så den han skrev till Johan Jansson; "Zoltans entrésång". Den dramatiska entrén är det nog inte många som glömmer.

Kvartetten

2008 tog Kent Malte en paus från Wendelascenen, då var det ett annat skådespelargång som drog in med en nyskriven pjäs för att fira Wendelas 200-årsjubileum. Men 2009 var han tillbaka igen och då gavs "Kvartetten" (bilden till höger), en underbar pjäs om fyra gamla skådisar som träffas på ett äldreboende för teaterfolk, ett slags Höstsol. Till den skrev Kent Malte en text till första aktens final med melodin "Barcarolen" ur "Hoffmans äventyr". Kanske inte så lätt för honom att framföra den solo. Som han själv säger: "Det är ju en kvartett - så om jag själv kan framföra den återstår att se."

Helga Henschen

Som bonus kommer gästerna vid denna musikaliska salong också att få höra Kent Malte Malmström läsa dikter av Helga Henschen som i någon mån ska matcha sångtexterna. Han kände denna härliga konstnär och författare och är med i den vänförening som bildades efter hennes död 2002, Helga Henschens Vänner. En av de dikter han kommer att läsa är "Tala", en dikt som lästes på både Olof Palmes och Anna Lindhs begravningar.

Mellan visorna och dikterna kan vi vänta oss en del anekdoter om både Kent Malte själv och hans medspelare. Bered er på en högtidsstund!

TALA AV HELGA HENSCHEN

tala

du som ännu har läppar
tala

tala med grannarna i farstun
tala med folk på gatan
och i tunnelbanan

den som ännu har öron
han höre

skriv ord på papper
på väggar och plakat
bär orden genom staden
högt över huvudet
så alla kan se
dela ut flygblad
om frihet, motstånd, människovärde
fred solidaritet

låt orden flyga som svalor
till fjärran land
vägleda av stjärnorna
som fåglar med gröna blad i näbben
till våra systrar och bröder
i världens fångelser
de som inte kunde tiga

tala

du som ännu har läppar

ord kan bli solar
ord kan bli floder
ord kan öppna portar
och bygga broar
ord kan störta tyranner
om tillräckligt många
av oss
beväpnar sig med ord

tala tala
det är vår skyldighet
mot dem som talade
medan de ännu
hade läppar

VÄLKOMMEN
DEN 13 FEBRUARI
KL 15 TILL

*Kent Maltes
salong*

I WENDELA HEBBES HUS

SE SIDAN 16

BÖCKER

Hon slog sig igenom glastaket

Christina Jutterströms memoarer recenseras.

Att göra en presentation i *Wendela Avisan* av Christina Jutterströms memoarbok "Uppfostrad av män" känns nästan som att svära i kyrkan. Jag menar, vår tidskrift har en uttalad uppgift att på feministisk bas verka för kunskap om framförallt *Wendela* och *Signe Hebbe*, deras värld och deras efterkommande, samt hur kvinnors liv är och har varit i stort.

Det mesta som skrivs i *Avisan* görs följdriktligt också på kvinnohistorisk grund. Nu har Christina Jutterström varit en av det sena 1900-talets mest inflytelserika kvinnliga makthavare. Men hennes kommentarer i boken om hur man med ett genusperspektiv som förtecken lyckas i livet är väldigt få. Precis som titeln antyder har kommissariedottern från Uppsala, som hon själv beskriver på ett ställe, ändå på något sätt lyckats slå igenom glastaket till männens värld, den där makten och de inflytelserika positionerna finns. Det har kostat på, både tårar och osäkerhet om döttrarnas välfärd, men är möjligen de offer hon fått göra för sin karriärskull.

För avisabruk ska jag plocka fram några fakta som jag tror varit

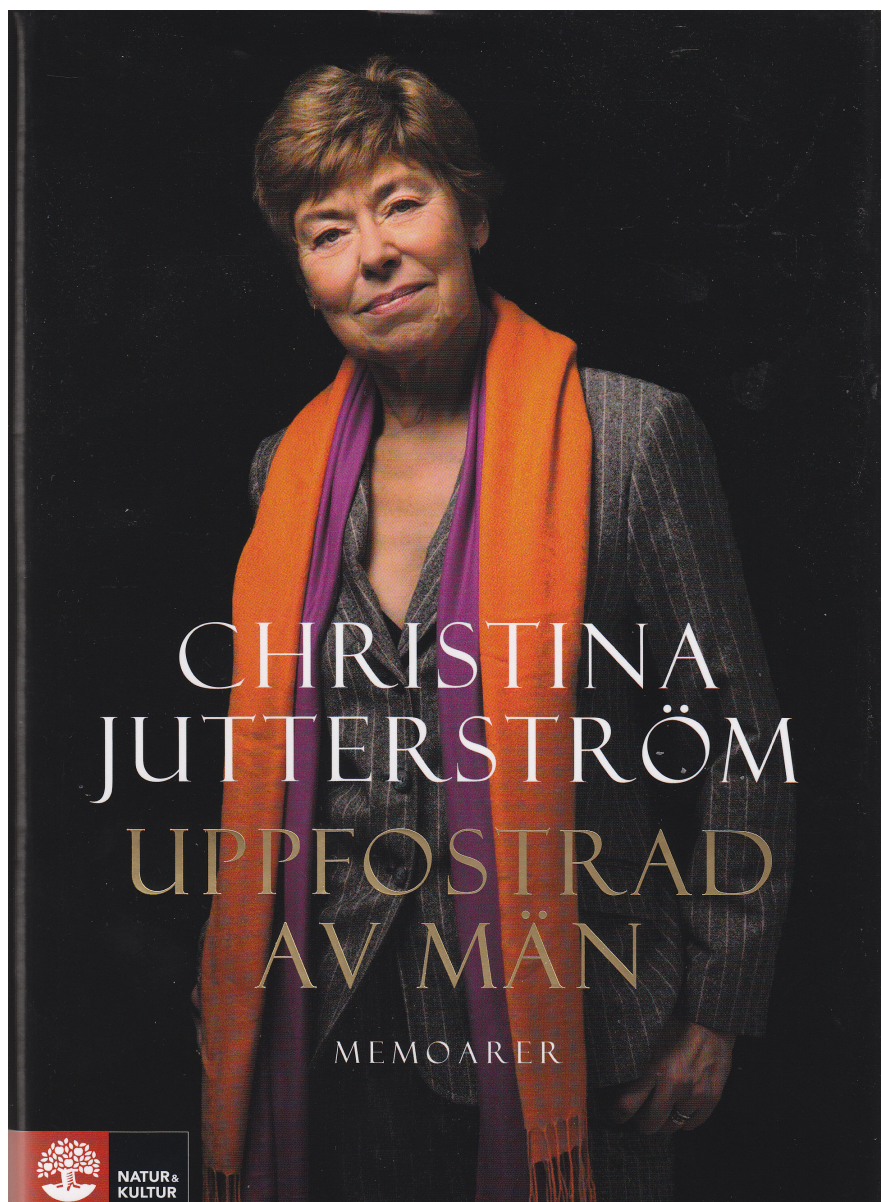
avgörande för hennes genomslag in i den manliga redaktörsvärlden. Det betyder verkligen inte att Christina Jutterström inte har hunnit med att vara en "vanlig" kvinna dessutom. Hon skaffade tidigt en adoptivdotter, födde själv en annan dotter, gjorde en abort för jobbet skull, har varit gift två gånger, levde ett tag ett kvinnligt ungarliv, hade i årtal ett liv som "den andra kvinnan". Allt detta har gett henne erfarenheter som hon delar med massor av andra kvinnor. Det intressanta är att hon trots detta förmått hamna i de chefspositioner hon gjort.

Hon gör då ingen hemlighet av att förmaningarna från pappa kriminalkommissarien, som själv gjorde en klassresa, att alltid vara en "duktig flicka", har varit en grundläggande förutsättning. Jag har i mitt liv för många gjort mig känd som en manligt sträng person, menar Christina Jutterström. Det är från min pappa jag ärvde det draget. Som chefredaktör på *Dagens Nyheter* på 1980-talet så gick det så långt att hon för att bevisa sin känsliga och sårbara själ för hårdhudade journalistkollegor och tuffa fackförhandlare började ge ut intern information kallade *Änglabrev*. Prydda med döttrarnas änglabokmärken.

På sitt första jobb i Örebro i mitten av 1960-talet mötte hon de båda journalistikförnyarna Herbert

Söderström och, förmodligen ännu viktigare, den smått genialiske och alltid glade *Leif Ingvardsson*. En kort period för evigheter sedan fick jag dela den arbetsplatsen med Christina Jutterström. För mig är det sedan dess obegripligt att Juttan, denna hyggliga och omtänksamma person, skulle ha kunnat vålla de våldsamma proteststormar på *Dagens Nyheter*, *Expressen* och *Sveriges Radio* som hon själv berättar om i sin bok. Det är många, många människor omnämnda i "Uppfostrad av män", kanske till och med lite väl många. Kommentarer kring dessa personer är i 98 procent av fallen förstående, vänliga och ofta berömmande. Det känns som om hon menar det hon skriver.

En ny möjlighet till genomslag i en tidigare enkönad värld kom med erbjudande om arbete på *Dagens Eko*. Där tog Christina Jutterström steget in som den första kvinnliga politiska reportern. På *Ekot* fanns en annan av de män som kom att betyda mycket, nämligen *Ingemar Odlander*, som hon långt senare gifte sig med. Hon sattes där, trots inte särskilt avancerade kunskaper i engelska, att bevaka den politiskt höginfekterade *Russeltribunalen* i Stockholm. Jutterström kommenterar inför det svåra uppdraget att hon inte vågade visa sin osäkerhet utåt. Något som hon menar att hon varit bra på också under resten av karriären. Hur typiskt kvinnligt är nu det resonemanget?

Redaktör Jutterström ansåg att alltför djupt engagemang i de under 1970-talet kvinnliga nätverk som bildades inte gick ihop med hennes yrkeskodex som public service-anställd på radion. Följaktligen kom hon inte att sorteras in som särskilt radikal i kvinnofrågor, trots att intresset visst fanns. En smartare väg till ökad jämställdhet än "gnällfeminism", som hon själv benämner det, menar hon var att bilda en mindre grupp med kvinnor som bjöd in makthavare till diskussionsaftnar. Återigen det där att välja män som läromästare! Gunnar Myrdal och John-Olle Persson var exempel på de inbjudna.

Så småningom blev de flesta av kvinnorna i gruppen själva chefer, och man behövde inte männens råd längre.

Exemplen på hur Christina Jutterström ibland valde okonventionella vägar från den lilla arbetarblaskan i mellansverige till toppjobbet som chefredaktör för jätten Dagens Nyheter, senare även till Expressen och slutligen till posten som verkställande direktör för Sveriges Television, kan mångfaldigas. Till jobben på DN var det Bengt Dennis, senare riksbankschef, som gav henne chansen, på SVT var det framförallt

tidigare finansministern Allan Larsson som blev en viktig bollvägg. För den som händelsevis planerar en karriär för sig själv eller för andra, kan dock ingen med rätta vara förebild för en annan individ. Tiderna har bland annat förändrats.

Men gemensamt för stegen på denna kvinnliga, extraordniärt framgångsrika karriärväg, har, precis som Jutterström själv konstaterar, varit att hon ofta låtit sig påverkas av män. Eller som salig Gunnar Pallin, en gång i världen samhällsreporter på Ekot och TV, sammanfattade i en bok för länge sen: "Hon bröt mark för tjejerna genom sin egen kompetens, och det utan att stå mitt i kvinnokampen. Hon tog i stället upp kampen med männen på deras villkor".

En duktig flicka, som skötte sig bra, kunde hamna som TV-chef. Så långt hade Sverige hunnit i början av 2000-talet.

Bokens innehåll i övrigt, hur Christina Jutterström med sin erfarenhet ser på den massmediala utvecklingen, hur röda Juttan en tid hamnade i svarta Afrika, engagemanget i Kolhusteatern i Hälleforsnäs, om året på Journalisthögskolan i Göteborg, om strider med politiska höjdare, katastrofen på Expressen, om bondgården i Sörmland, och om hur ungdomens idealism i dag övergått i en slags kristen utopism, det kan du läsa själv i boken.

Sven Erik Rönnby

Christina Jutterström kommer till Wendelas Hus i vår och berättar om sin bok. Håll utkik efter tidpunkt.

Roligt och klokt om åldrande

Vårens första författarmöte

AV AMI LÖNNROTH

vänta på sig. Nu föreligger det färdiga resultatet i boken "Med ålderns rätt" (Schildts, 2010), en rolig, saklig och tankeväckande bok med 21 olika personers reflektioner över det egna åldrandet. Efter att ha hört boken presenterad på bokmässan i Göteborg i höstas köpte jag och läste den med stort nöje och skyndade mig att på Wendelas Vänners uppdrag bjuda in Birgitta Boucht till vårens första författarträff i Wendela Hebbes Hus, den 23 januari.

Är åldrandet förhandlingsbart? Är pensionärstillvaron ett andra, kanske ett tredje liv? Hur mycket förändras, hur inrättar man sig efter förändringarna? Så låter några frågor som den finlandssvenska författaren Birgitta Boucht (bilden ovan) och hennes kollega Tomas Mikael Bäck skickade ut till ett antal författarkolleger våren 2009 med en inbjudan att medverka i en antologi om åldrande. Gensvaret lät inte

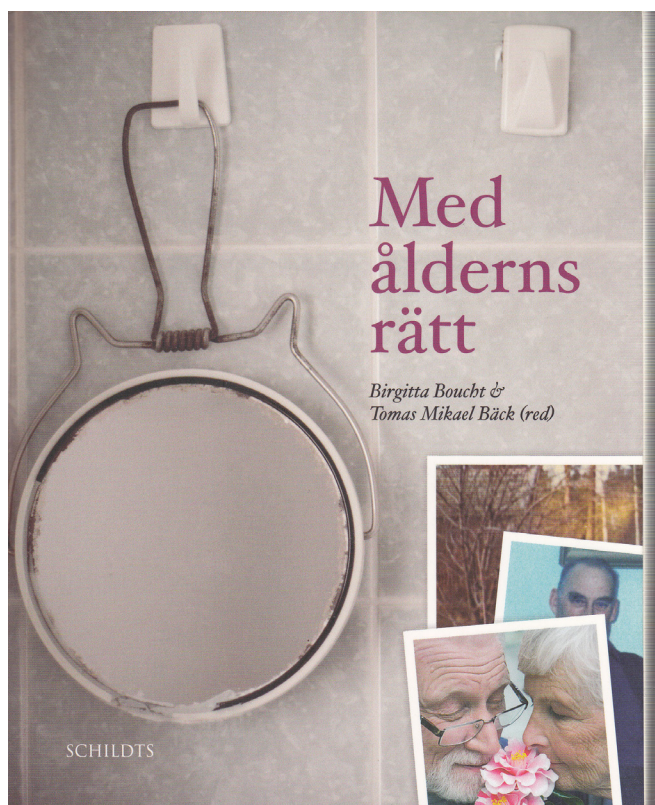
Som de två redaktörerna påpekade i sitt förord uppmärksammas vi i medierna ständigt på hur gamla vi håller att bli, en åldrande befolkning ses som ett problem, sällan som en tillgång:

"Lever du ännu? Tillfrågas vi, vänligt eller spefullt, ju äldre vi blir. Förutom det rent informativa kan det anas en förrädisk underton i frågan. Hur länge tänker du gamla människa envisas med att leva vidare och tära på samhällets resurser?"

Men inte är det något eländesliv som beskrivs i de 21 inbördes mycket olika texter som utgör bokens över 200 sidor. Tvärtom, ska jag med tre ord sammanfatta bokens innehåll så är det: Ett rikt liv. Med fyra ord: Ett mycket rikt liv. Dessutom ofta väldigt roligt. För personerna som skriver har humor. Det tycks vara en bra livsförsäkring. Så här beskriver till exempel skådespelaren Birgitta Ulfsson kärvt och helt utan sentimentalitet sitt liv i 80-årsåldern – hon är född 1928:

*Eftermiddagssömn är outhärlig
Tandhygienisten en nära anförvant
Kom-ihåg-listorna allt längre
Damsuga under sängen allt obekvämare
Att flirta allt roligare
Hälsokost allt tristare
Unga vänner allt viktigare
Byta till vintercykeldäck direkt livsuppehållande
Tidsfördriv ett fientligt uttryck
Självkritiska tankar allt vanligare
Varje ny morgon allt gladare*

Varje bidrag har ett motto. Så här låter Birgitta Ulfssons: "Varför skulle man bli en konsekvent varelse bara för att man blivit gammal?". Märta Tikkanen kallar sitt bidrag "Vadå ålder?" och inleder med att beskriva hur hon tänkte för fyrtiofem år sen: "Plötsligt fyllde jag trettio. Gammal alltså, allt förbi, mig blev det ingenting av och

Märta Tikkanen och Birgitta Ulfsson (bilderna överst och nederst) har egna bidrag i boken. Birgitta Boucht skriver om Tove Jansson (mellanbilden). Samtliga foton från nätet.

nu är det strax över." Tomas Mikael Bäck, bokens ene redaktör, konstaterar "Man dyker in i barndomsupplevelser, det hör åldern till". Ja visst är det så. Medan den nu 70-åriga Birgitta Boucht i sitt eget bidrag håller räfst och rättarting med den unga självsäkra person hon var när hon vid 34 års ålder skrev ned Tove Janssons "Solstaden". Tove Jansson blev arg och sårad och slängde på luren när den unga journalisten senare bad om en intervju: "Ni är för ung för att förstå".

Den gången hade Birgitta Boucht avfärdat gestalterna i Tove Janssons roman med "Hur jag än läser boken tycker jag inte att de här människorna berör mig ett dugg." Idag håller hon med Tove Jansson, hon var för ung för att förstå. Ett halvt liv senare läser hon boken på ett annat sätt: "Jag känner igen

varenda en, just så egensinniga, lynniga, pratsamma, kloka, vankelmodiga, hypokondriska, sorgsna, rädda och marginaliserade som mina egna gamla släktingar var en gång och som många av mina nuvarande ålderskamrater, vänner och jag själv är."

Ja, just sådana som bokens författare är, personligheter, ingen den andra lik. Och som ni som läser denna artikel är – egensinniga och kloka och säkert liksom jag själv smått förvånade över att vi blev som vi blev. Hur gick det till? Säkert är det fler än jag som instämmer med en av bokens bidragsgivare, Christine Bång: "Jag måste erkänna att den starkaste känslan just nu är förvåning. Åhå, är det så här att bli gammal? Är det nu det sker?"

Söndagen den 23 januari kl 15

MED ÅLDERNS RÄTT

Författarmöte med **Birgitta Boucht**, finlandssvensk författare som nyligen givit ut en antologi med rubrikens namn. Läs introduktion på sidorna 14-15.

Söndagen den 13 februari kl 15

KENT MALTES SALONG

Kent Malte Malmström, för oss i Södertälje mest känd för sammanlagt sex teaterföreställningar vid Wendelas Hus, framför egna visor skrivna för sommarteaterföreställningarna. Han kommer också att läsa dikter av Helga Henschen, vars vänförening han är styrelsemedlem i. I samarbete med Kulturhistoriska Föreningen och ABF. Se sidorna 10-11.

Söndagen den 13 mars kl 15

"VI HAVA IDAG DEN 13 MARS"

Release för **Ami Lönnroths** och **Per Eric Mattssons** minibiografi om 1800-talspublicisten mm **Anders Lindeberg**, mannen som höll på att mista huvudet för sin kärlek till teatern. Se sidorna 4-6.

Programmen äger rum i Wendela Hebbes Hus i Södertälje om inget annat anges. Inträde inkl. kaffe och hembakat kr 70. Ingen förhandsanmälan.

Onsdagen den 23 mars kl 18.30

FÖRFATTARTRÄFF MED ANNELI JORDAHL

Anneli Jordahl (bild sid 1) blev mycket uppmärksammasad för sin bok om Ellen Key 2009 *Jag skulle vara din hund (om jag bara finge vara i din närhet)*. Hon har skapat en fiktiv historia kring kärlekshistorien mellan feministen och författaren Ellen Key och litteraturkritikern Urban von Feilitzen. Hon kommer också att berätta om kontakterna mellan Hebbarna och Ellen Key. Wendela Hebbe, Signe Hebbe och Wendelas barnbarn Annette Vedel från Köpenhamn hade stundtals intensiv kontakt med Ellen Key. Bland annat skrev Ellen Key förordet till Signe Hebbes Minnen från 1919. I samarbete med ABF.

*Söndagen den 1 maj kl 15
på Trombon i Stadshuset*

GRÄNSLÖS KULTUR - ETT MÖTE MELLAN TRE GENERATIONER GAMLA OCH NYA SVENSKAR

Den 1 maj är som vi vet den politiska vänsterns högtidsdag men detta tvärkulturella evenemang är öppet för alla, oavsett politiska eller religiösa sympatier. Det blir en eftermiddag där vi på olika sätt gestaltar både svenska och assyriska traditioner och konventioner i förändring. Hur var det förr? Hur är det idag? Våra livsstilar har ändrats oavsett om vi är födda i eller utanför Sverige. Musik, film, uppläsning, olika uppträdanden, mat och mycket, mycket mera. Arrangörer: ABF, Assyriska kulturföreningen, Helga Henschens vänner, Socialdemokraternas kulturförening och Wendelas Vänner. Fritt inträde.